

Franckesche Stiftungen zu Halle

Caii Crispi Sallvstii Opera Omnia

Sallustius Crispus, Gaius

Lipsiae, Anno MDCCXXIX.

VD18 13486500

Caput LXXXV.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:obv:ha33-1-219271](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:obv:ha33-1-219271)

& ambiundo ¹⁵ cogere homines emeritis stipendiis ¹⁶ secum proficisci ¹⁷. Neque illi ¹⁸ senatus, quamquam aduersus erat, de vilo negotio negare ¹⁹ audebat: caeterum supplementum etiam laetus ²⁰ decreuerat: quia, neque plebe militiam volente, putabatur Marius aut belli vsum ²¹, aut studia ²² vulgi amissurus. Sed ea ³ res frustra sperata ²³. Tanta libido ²⁴ cum Mario cundi plerosque inuaserat: sese quisque praeda ²⁵ locupietem fore, victorem domum redditurum ²⁶: alia huiuscemodi animis trahebant ²⁷; & eos non paullum ²⁸ oratione sua Marius exorat ²⁹. Nam postquam, omnibus, quae postulauerat, decretis ³⁰, milites scribere vult; hortandi causa, simul & nobilitatem, uti consueuerat, exagitandi ³¹ concionem populi aduocauit; deinde hoc modo disseruit:

¹⁵ rogando. ¹⁶ qui iam stipendia sua meruerant. ¹⁷ in Numidiam. ¹⁸ Mario. ¹⁹ recusare, aduersari. ²⁰ Senatus libens. ²¹ utilitatem. ²² fauorem. ²³ est. ²⁴ cupiditas a. dor. ²⁵ ex praeda. ²⁶ esse. ²⁷ cogitabant. ²⁸ parum. ²⁹ confirmauerat. ³⁰ per Senatum. ³¹ vexandi.

CAPVT LXXXV.

¹ **S**cio ego, Quirites, plerosque non iisdem ¹ artibus imperium a vobis petere, & postquam adepti sunt gerere ²; primo ³ industrios, supplices ⁴, modicos esse: dein per ignauiam & superbiam aetatem agere ⁵; Sed mihi contra videtur ⁶. Nam quo

¹ Paribus. ² imperium. ³ initio quidem. ⁴ humiles. ⁵ viuere soleut. ⁶ sed mea opinio longe alia est.

quo uniuersa resp. pluris est quam consulatus 7
aut praetura, eo maiore cura illam administrari,
quam haec 8 peti debere. Neque me fallit 9, quan- 3
tum 10 cum maximo beneficio vestro negotii susti-
neam. Bellum parare, simul & aerario parcere;
cogere ad militiam eos, quos nolis offendere; domi
forisque omnia curare; & ea agere inter inuidos,
occursantes 11 factiosos: opinione, Quirites, aspe-
rius est 12. Ad hoc alii, si deliquere 13, vetus no- 4
bilitas, maiorum facta fortia, cognatorum & affi-
nium opes 14, multae clientelae 15, omnia haec
praesidio adfunt 16: mihi spes omnes in memet
sita 17, quas necesse est & virtute 18 & innocen-
tia 19 tutari 20. Nam alia infirma sunt. Et il- 5
lud intelligo, Quirites, omnium ora in me conuersa
esse, aequos bonosque fauere 21: (quippe benefacta
mea reip. procedunt 22) nobilitatem locum in-
vadendi 23 quaerere. Quo mihi acrius 24 adni- 6
tendum est, uti neque vos capiamini 25, & illi fru-
stra

7 dum mihi videtur tota respublica Romana longe prae-
stantior esse quam consulatus. 8 consulatum & praetu-
ram. 9 & ego omnino scio. 10. quam graue. 11 ad-
versantes semper. 12 id difficilius est, quam quisquam pu-
tat. 13 si quid forte peccarunt. 14 potentia. 15 clientes
multi, quorum patroni sunt nobiles. 16 nobilibus. 17 sunt.
18 per virtutem meam. 19 integritatem morum. 20 tue-
ri, seruare. 21 mihi. 22 quidquid ego recte faciam, id
omne cedat in reipublicae utilitatem. 23 vos redigendi in
seruitutem. 24 tanto maiori studio elaborandum est mihi.
25 a nobilibus redigamini in seruitutem.

7 *stra sent* 26. *Ita ad hoc aetatis* 27 *a pueritia* 28
fui, ut omnes labores, pericula consueta habe-
 8 *am* 29. *Quae ante vestra beneficia gratuito* 30 *fa-*
ciebam, ea uti 31, *accepta mercede* 32 *deseram non*
 9 *est consilium* 33, *Quirites. Illis difficile est in po-*
testatibus temperare 34, *qui per ambitionem sese*
probos simulauere: mihi, qui omnem aetatem in
optumis artibus egi, bene facere iam ex consuetu-
 10 *dine in naturam vertit* 35. *Bellum me gerere*
cum Iugurtha iussistis: quam rem nobilitas aeger-
rume tulit. Qucesco, reputate cum 36 *animis*
vestris, num id mutari melius sit, si quem ex illo
globo 37 *nobilisatis ad hoc* 38, *aut aliud tale nego-*
tium, mittatis, hominem veteris prosapiae 39, *ac*
multarum imaginum 40, & *nullius stipendii* 41;
scilicet ut in tanta 42 *re ignarus omnium* 43 *tre-*
pideret, festinet, sumat aliquem ex populo 44 *moni-*
 11 *torem* 45 *officii sui. Ita plerumque euenit; uti* 46,
quem vos imperare iussistis, is sibi imperatorem a-
 12 *lium quaerat* 47. *At ego scio* 48, *Quirites, qui,*
postquam consules facti sunt, acta maiorum 49,

26 & ut conatus nobilium frustranei fiant. 27 ad hoc
 vsque tempus. 28 u. ea. 29 tanquam ex consuetudi-
 ne habeam. 30 sine mercede. 31 ut iam. 32 consu-
 latu accepto, quasi in praemium meae virtutis. 33 me-
 um, hoc mihi constitutum non est. 34 sibi. 35 ut non
 possim non recte facere. 36 apud animos vestros. 37
 fictione illa. 38 negotium belli Iugurthinum. 39 gene-
 ris, nobilitatis. 40 maiorum. 41 qui tamen nun-
 quam in bello fuit. 42 tam graui negotio. 43 rerum.
 44 ignobilem aliquem. 45 rectorem ac moderatorem.
 46 ut is. 47 a quo de ratione belli gerendi edocentur.
 48 aliquos. 49 suorum maiorum res gestas.

Graecorum militaria praecepta legere coepe-
 rint; homines praeposteri 50. Nam gerere quam
 fieri, tempore posterius, re atque usuprius est 51.
 Comparate nunc, Quirites, cum illorum superbia
 me hominem novum. Quae illi 52 audire & legere
 solent: eorum 53 partem vidi, alia egomet gessi;
 quae illi litteris 54 ea ego militando 55 didici:
 nunc vos existumate, facta an dicta plaris sint 56.
 Contemnunt novitatem meam: ego 57 illorum i-14
 gnaviam. Mibi fortuna 58, illis 59 probra ob-
 iectantur. Quamquam ego naturam unam 60, 15
 & communem omnium existumo, sed fortissimum
 quemque generosissimum 61 esse. Ac si iam ex 16
 patribus 62 Albini aut Bestiae quaeri 63 possent,
 mene 64, an illos ex se gigni maluerint? quid 65
 responsuros creditis, nisi sese liberos quam optu-
 mos voluisse 66. Quod si iure despiciunt 67 me, 17
 faciant idem maioribus suis 68; quibus, uti mihi,
 ex

50 das sind verkehrte Leute. 51 locus obscurus est.
 sensus tamen esse fortassis hic debet, quod antecedere
 oporteat cognitionem rerum agendarum & belli geren-
 di, etiam ex lectione, sed quando cognitio haec praeces-
 serit, tunc demum sequi oportere administrationem ma-
 gistratum; non vero vice versa. 52 nobiles. 53 ha-
 rum rerum. 54 ex lectione librorum didicerunt. 55 per
 frequentem militiam. 56 aestimanda. 57 contemno.
 58 humile genus & ignobile. 59 nobilibus autem obii-
 ciuntur varia dedecora. 60 esse omnium hominum. 61
 nobilissimum. 62 ex patribus duorum Consulum, quia
 Numidia bellum gesserunt. 63 interrogari. 64 num me.
 65 aliud. 66 filius. 67 contemnunt. 68 ut & illos
 contemnunt.

18 ex virtute nobilitas coepit 69. Inuident honori
 meo: ergo inuideant labori, innocentiae 70, peri-
 culis etiam meis: quoniam per haec 71 illum 72
 19 cepti. Verum homines corrupti superbia 73, ita
 aetatem agunt, quasi honores vestros contemnant:
 20 ita hos petunt, quasi honeste vixerint. Nae illi falsi
 sunt 74, qui diuersissimas res pariter expectant,
 21 ignauiae 75 voluptatem & praemia virtutis. At-
 que etiam cum apud vos aut in senatu verba fa-
 ciunt, pleraque 76 oratione maiores suos extollunt;
 eorum fortia facta memorando clariores sese pu-
 22 tant: quod contra est 77. Nam, quanto vita illo-
 rum praeclarius, tanto horum socordia flagitios-
 23 or 78. Et profecto ita se res habet, maiorum glo-
 ria posteris lumen 79 est, neque bona neque mala
 24 eorum in occulto 80 patitur. Huiusce rei ego in-
 opiam patior 81, Quirites. Verum id, quod multo
 praeclarius est, meamet facta mihi dicere 82 licet.
 25 Nunc videte, quam iniqui sint 83. Quod ex alie-
 na virtute sibi arrogant 84, id mihi ex mea 85 non
 concedunt: scilicet quia imagines 86 non habeo, &
 quia

69 qui non aliunde acceperunt nobilitatem suam, ni-
 si ex sola virtute. 70 integritatis. 71 pericula. 72 con-
 sularum accepti. 73 per superbiam. 74 profecto illi de-
 ciipiuntur. 75 obignauiam suam. 76 per plurimam par-
 tem orationis suae. 77 quod tamen longe aliter sese ha-
 bet. 78 est. 79 ornamentum. 80 latere. 81 malo-
 rum meorum gloriam ego quidem ostendere non possum.
 82 adpellare in gloriam. 83 nobiles in me. 84 falso ad-
 sumunt. 85 virtute. 86 maiores nobiles.

quia mihi noua nobilitas est: quam ⁸⁷ certe peperisse melius est, quam acceptam corripuisse. Equi ²⁶ dem ego non ignoro, si iam mihi respondere velint, abunde illis facundam & compositam ⁸⁸ orationem fore. Sed in maximo vestro beneficio, cum omnibus locis me vosque ⁸⁹ maledictis lacerent, non placuit reticere, ne quis modestiam in conscientiam duceret ⁹⁰. Nam me quidem ex animi ²⁷ sententia ⁹¹ nulla oratio laedere potest. Quippe vera ⁹² necesse est bene praedicet ⁹³: falsam ⁹⁴ vita moresque mei superant. Sed quoniam vestra ²⁸ consilia accusantur, qui mihi summum honorem & maximum negotium imposuistis: etiam atque etiam reputate, num id poenitendum ⁹⁵ sit? Non ²⁹ possum, fidei ⁹⁶ causa, imagines, neque triumphos, aut consulatus maiorum meorum ostentare: at, si res postulet, hastas, vexillum, phaleras ⁹⁷, alia dona militaria, praeterea cicatrices aduerso corpore ⁹⁸. Hae sunt meae imagines, haec nobilitas, ³⁰ non haereditate relicta ⁹⁹, ut illa illis ¹⁰⁰, sed quae ego plurimis meis laboribus & periculis quaesui ¹⁰¹. Non sunt composita ¹⁰² verba mea. ³¹

K 2

Pa-

⁸⁷ nobilitatem. ⁸⁸ elegantem. ⁸⁹ me & simile iam vos. ⁹⁰ ne quis putet, quasi, si ego taceam, consiliis criminum. ⁹¹ ut ego plane persuadeor. ⁹² si oratio talis vera est. ⁹³ de me. ⁹⁴ orationem. ⁹⁵ num ideo honoris mihi oblatus vis possit poenitere. ⁹⁶ der Versicherung wegen, ad confirmandam & ostendendam nobilitatem meam. ⁹⁷ Pferdeschmuck ⁹⁸ in pectore ostentare possum. ⁹⁹ quae ego non accepi ex haereditate parentum meorum. ¹⁰⁰ quemadmodum nobiles acceperunt talia a suis parentibus. ¹⁰¹ acquisiui. ¹⁰² eleganter.

Parum id facio ¹⁰¹. Ipsa se virtus satis ostendit:
 illis ¹⁰⁴ artificio ¹⁰⁵ opus est, uti turpia facta ora-
 32 ³² tione ¹⁰⁶ tegant. Neque litteras Graecas didi-
 ci: parum placebat ¹⁰⁷ eas discere, quippe quae
 33 ³³ ad virtutem ¹⁰⁸ doctoribus nihil profuerunt. At il-
 la multo optima reip. doctus sum ¹⁰⁹: hostes ferire,
 praesidia agitare, nihil metuere, nisi turpem fa-
 mam, hiemem & aestatem iuxta ¹¹⁰ pati, bumi re-
 quiescere, eodem tempore inopiam & laborem tole-
 34 ³⁴ rare ¹¹¹. His ego praeceptis milites hortabor: neque
 illos arte colam, me opulenter ¹¹²; neque glori-
 meam laborem illorum faciam ¹¹³. Hoc est utile,
 35 ³⁵ hoc civile ¹¹⁴ imperium. Namque, cum tute ¹¹⁵
 per molliem ¹¹⁶ agas, exercitum supplicio ¹¹⁷ co-
 gere, hoc est, dominum, non imperatorem esse.
 36 ³⁶ Haec atque talia maiores vestri faciundo ¹¹⁸, se-
 37 ³⁷ que remque publicam celebravere. Quis nobili-
 tas freta, ipsa dissimilis moribus ¹¹⁹, nos illorum
 120 ¹²⁰ aemulos contemnit, & omnes honores, non ex-
 me.

101 talia ego non soleo curare. 104 nobilibus. 105
 artificiosa oratione. 106 eleganti. 107 nolui. 108 for-
 titudinem, *Uolverhalten*. 109 haec didici, quae longe
 utiliora sunt reipublicae. 110 perinde, pari modo ac iu-
 re. 111 perferre. 112 neque mihi acquiram divitias.
 113 neque ex illorum labore ego otiosus quaeram gloriam.
 114 sic decet regi civem. 115 cuius. 116 delicate ac molli-
 ter. 117 per varia supplicia. 118 dum efficiunt. 119
 dum plane alios habet mores a maioribus suis. 120 ma-
 iorum.

merito, sed quasi debitos, a vobis repetit ¹²¹. Cae-38
 rerum homines superbissimi procul ¹²² errant.
 Maiores eorum omnia, quae licebat ¹²³, illis reli-
 quere, diuitias, imagines ¹²⁴, memoriam sui prae-
 clavam, virtutem non relinquere; neque pote-
 rant ¹²⁵. Ea sola neque datur dono, neque acci-39
 pitur. Sordidum me ¹²⁶ & incultis ¹²⁷ moribus
 aiunt; quia parum scite ¹²⁸ conuiuium exorno,
 neque histrionem ullum, neque pluris ¹²⁹ pretii co-
 quum, quam villicum, habeo: quae mihi lubet
 constiteri ¹³⁰, Quirites. Nam & ex parente meo40
 & ex aliis sanctis ¹³¹ viris ita accepi: munditias
 mulieribus, viris laborem conuenire, omnibusque
 bonis oportere plus gloriae, quam diuitiarum ¹³²
 esse; arma, non suppellectilem, decori esse ¹³³.
 Quin ergo, quod iuvat ¹³⁴, quod carum aestu41
 mant, id semper faciant: ament, potest; ubi
 adolescentiam habuere, ibi senectutem egant, in
 conuiuiis, dediti ventri ¹³⁵, & turpissimae parti
 corporis: sudorem, puluerem & alia talia relin-
 quant nobis, quibus illa epulis incurdiora sunt ¹³⁶.
 Verum non ita est. Nam, ubi se flagitiis dedeco42
 rauere turpissimi viri, bonorum praemia ¹³⁷ ere-

K 3

ptum

¹²¹ postulat. ¹²² longissime a vero aberrant. ¹²³ quae
 potuerunt. ¹²⁴ nobilitatem generis. ¹²⁵ illam poste-
 ris suis relinquere. ¹²⁶ esse. ¹²⁷ horridis ¹²⁸ elegan-
 ter. ¹²⁹ maioris. ¹³⁰ haec omnia in me esse sponte mea
 confiteor. ¹³¹ honestis. ¹³² & quod boni viri plus
 gloriae habere debeant, quam diuitiarum. ¹³³ viris. ¹³⁴
 delectat illos. ¹³⁵ voluptati. ¹³⁶ qui haec omnia longe
 pluris aestimant, quam delicatissima conuiuia. ¹³⁷ ea
 praemia honorum, quae debentur bonis viris.

43ptum eunt 138. Ita iniustissime 139 luxuria &
 ignavia, pessimae artes, illis, qui coluere 140 eas,
 nihil officiant 141, reip. innoxiae cladi sunt. Nunc,
 44quoniam illis, quantum mores mei, non illorum 142
 flagitia, poscebant, respondi; pauca de rep. lo-
 45quar. Primum omnium de Numidia bonum
 habete aximum, Quirites. Nam quae ad hoc
 tempus Iugurtham tutata 143 sunt, omnia re-
 mouistis, auaritiam, imperitiam, superbiam.
 Dein exercitus ibi est locorum sciens 144, sed me-
 46bercule magis strenuus, quam felix. Nam ma-
 gna pars eius auaritia 145 aut temeritate ducum
 47attrita est 146. Quamobrem vos, quibus milita-
 ris 147 aetas est, adnitemini mecum, & capeffe-
 re 148 temp. neque quemquam ex calamitate alio-
 rum, aut imperatorum superbia metus cepe-
 rit 149. Egomet in agmine, in praelio consultor
 idem 150, & socius periculi vobiscum adero;
 meque vosque in omnibus rebus iuxta ge-
 48ram 151. Et profecto, diis iuuantibus, omnia ma-
 zura 152 sunt, victoria, praeda, laus: quae si du-
 bia aut procul essent, tamen omnes bonos reip. sub-
 49venire 153 decet. Etenim nemo ignavia 154 im-
 mor-

138 student eripere. 139 per summam iniuriam. 140
 amant. 141 nullum adferunt damnum. 142 nobilium.
 143 defenderunt, securum praestiterunt. 144 peritus.
 145 per auaritiam. 146 debilitata. 147 qui aetatem ha-
 betis aptam ad militaria officia. 148 curam gerite reipu-
 blicae. 149 capiat, terreat. 150 ego ipse consiliarius ero.
 151 & vos non aliter tractabo, quam memet ipsum. 152
 iam parata sunt. 153 auxilio esse. 154 ex ignavia, per
 & propter ignauiam suam.